

Sygn. akt II CZ 116/15

POSTANOWIENIE

Dnia 9 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa A. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w C.

przeciwko A. D. i H. K.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 9 marca 2016 r.,

zażalenia pozwanych

na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 5 sierpnia 2015 r.,

1. oddała zażalenie,

**2. orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego
pozostawia do rozstrzygnięcia w orzeczeniu kończącym sprawę
w instancji.**

UZASADNIENIE

A. sp. z o.o. domagała się uznania za bezskuteczną w stosunku do niej czynności prawnej zdziałanej przez jej dłużnika H. R. w postaci umowy darowizny nieruchomości zawartej w dniu 2 grudnia 2009 r. przez H. R. i jego żonę E. R. z ich córką, pozwaną A. R., dla ochrony przysługującej powodowi w stosunku do H. R. wierzytelności w kwocie 176.829,85 zł stwierdzonej prawomocnym nakazem zapłaty wydanym przez Sąd Okręgowy w T. w dniu 1 września 2010 r.

Wyrokiem z dnia 19 września 2014 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo. W motywach rozstrzygnięcia Sąd ten wskazał, że darowana nieruchomość objęta była wspólnością majątkową małżeńską H. R. i jego żony E., ona zaś nie była dłużnikiem powoda. Wspólność majątkowa małżeńska, będąca współwłasnością bezudziałową, wyłącza skuteczne skierowanie egzekucji do nieruchomości objętej współwłasnością bezudziałową, w sytuacji gdy drugi małżonek nie był dłużnikiem (nie wyraził zgody na zaciągnięcie danego zobowiązania). W tej sytuacji Sąd Okręgowy za zbędne uznał badanie czy w okolicznościach sprawy wystąpiły przesłanki dla zastosowania ochrony wierzytelności w drodze skargi pauliańskiej.

Na skutek apelacji powoda, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 5 sierpnia 2015 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny z powołaniem się na orzecznictwo Sądu Najwyższego (uchwały z dnia 12 maja 2011 r.: III CZP 19/11, OSNC 2011/12/132 i III CZP 15/11, OSNC 2012/1/1) wskazał, że wierzyciel, którego dłużnikiem jest jeden z małżonków, może żądać na podstawie art. 527 § 1 k.c. uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez oboje małżonków i dotyczącej ich majątku wspólnego, również wówczas gdy małżonek dłużnika nie wyraził zgody na zaciągnięcie zobowiązania w myśl art. 41 § 1 k.r.o. Uchylenie się zatem przez Sąd Okręgowy od badania czy wystąpiły przesłanki skargi pauliańskiej oznacza brak rozpoznania istoty sprawy, co prowadziło do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W dalszej części uzasadnienia, z

powołaniem się na motywy obu wskazanych wyżej uchwał Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny wskazał na przesłanki skutecznej egzekucji na podstawie wyroku uwzględniającego skargę pauliańską.

W zażaleniu złożonym w trybie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. na wyrok Sądu Apelacyjnego, pozwane, domagając się uchylenia tego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, zakwestionowały stanowisko tego Sądu co do nierozpoznania przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uchylenie wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji przewiduje art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. Zgodnie z treścią tego przepisu, orzeczenie kasatoryjne może zostać wydane w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, nierozpoznania przez ten sąd istoty sprawy oraz wtedy, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji ma służyć skontrolowaniu, czy zostało ono prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, tj. czy powołana przez sąd przyczyna uchylenia odpowiada podstawie ustawowej. Przedmiotem badania Sądu Najwyższego jest istnienie formalnych, procesowych podstaw wydania przez sąd odwoławczy wyroku kasatoryjnego, a nie reformatoryjnego. Środek odwoławczy unormowany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., przy całej swojej specyfice, pozostaje zażaleniem, więc środkiem, przy użyciu którego rozstrzygane są kwestie procesowe, a nie materialnoprawne.

Kontrolę o tak określonych granicach należy wyraźnie oddzielić nie tylko od oceny zasadności pozwu i apelacji, ale także od merytorycznego badania stanowiska prawnego sądu drugiej instancji. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy wyroku. Dopuszczenie takiej kontroli oznaczałoby przyzwolenie, by zażalenie to stanowiło substytut skargi kasacyjnej, a więc środka prawnego zasadniczo innej rangi, sformalizowanego i mającego szansę rozpoznania przez Sąd Najwyższy tylko w wypadku spełnienia określonych przesłanek;

mogłoby także prowadzić do obchodzenia przepisów o skardze kasacyjnej. Zażalenie jest skierowane przeciwko uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, a więc ocenie może być poddana jedynie decyzja procesowa sądu odwoławczego jako następstwo zakwalifikowania (trafnie/nietrafnie) określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej podstawie orzeczenia kasatoryjnego.

Jeżeli wyrok został uchylony z powodu nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, to rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd odwoławczy prawidłowo rozumiał to pojęcie oraz czy taką ocenę uzasadniało stanowisko sądu pierwszej instancji. Poza zakresem kontroli pozostaje prawidłowość stanowiska prawnego sądu odwoławczego co do meritum. Oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś na podstawie ewentualnych wad postępowania, czy błędów w związku z subsumpcją ustalonych faktów pod normę materialnoprawną. Przez pojęcie „nierozpoznania istoty sprawy” w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. należy zatem rozumieć nierozstrzygnięcie o żądaniu stron, czyli niezatawienie przedmiotu sporu, całkowite zaniechanie wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego. Wykładnia językowa, systemowa i funkcjonalna tego zwrotu pozwala na przyjęcie, że wszelkie inne wady rozstrzygnięcia, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości), nie uzasadniają uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Przytoczone na wstępie okoliczności sprawy jednoznacznie wskazują, że Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania przesłanek uzasadniających, według twierdzeń pozwu, udzielenie wierzytelności powoda ochrony w trybie skargi pauliańskiej. Zaniechanie zbadania i wyjaśnienia przez Sąd pierwszej instancji merytorycznej podstawy zgłoszonego roszczenia powoda, jak również związanych z przesłankami skargi pauliańskiej merytorycznych zarzutów pozwanych odpowiadało sytuacji ujętej w art. 386 § 4 k.p.c. jako „nierozpoznanie

istoty sprawy”, a więc uprawnione było uznanie jej przez Sąd Apelacyjny za podstawę uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c.

kc

jw